

Ποζίδου-Στολτίδου Χρυσούλα

Κοινωνική Λειτουργός

Εκπαιδύτρια Ενηλικών -ΕΟΠΠΕΠ

Μεταναστευτική κρίση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

**Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση και η
μετανάστευση στην Ελλάδα**

Η Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση ή Ευρωπαϊκή προσφυγική κρίση άρχισε το 2015, όταν αυξημένος αριθμός προσφύγων και μεταναστών άρχισε να μετακινείται προς την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ),

ταξιδεύοντας μέσω της Μεσογείου Θάλασσας ή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, προκειμένου να ζητήσουν άσυλο κυρίως σε χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Οι αιτούντες άσυλο προέρχονται από περιοχές όπως η Δυτική και Νότια Ασία, η Αφρική, αλλά και τα Δυτικά Βαλκάνια.

Σύμφωνα με την Έγταση Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, οι τρεις κορυφαίες εθνικότητες προσφύγων, με πάνω από ένα εκατομμύριο αφίξεις μέσω της Μεσογείου το 2015, ήταν οι Σύριοι (49%), οι Αφγανοί (21%) και οι Ιρακινοί (8%). Οι προσφυγές και μετανάστες που έφθασαν στην Ευρώπη μέσω θαλάσσης το 2015 ήταν κατά το 58% άνδρες, 17% γυναίκες και 25% παιδιά. Οι φράσεις "Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση" και "Ευρωπαϊκή προσφυγική κρίση" άρχισαν να χρησιμοποιούνται ευρέως τον Απρίλιο του 2015, όταν πέντε πλοία που μετέφεραν σχεδόν 2.000 μετανάστες προς την Ευρώπη βυθίστηκαν στη Μεσόγειο, με συνολικό αριθμό νεκρών που υπολογίζεται σε πάνω από 1.200.

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας (γειτνίαση με χώρες στις οποίες συντελέστηκαν πολύ σημαντικές πολιτικο-οικονομικές αλλαγές, χώρα με εξωτερικά σύνορα για την Ε.Ε. κλπ.), η αναβάθμιση του πολιτικο-οικονομικού της ρόλου ως κράτους μέλους της Ε.Ε., η ιδιαίτερη βαρύτητα ορισμένων τομέων οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους

παραδοσιακά απασχολούνται μετανάστες (γεωργία, τουρισμός, ναυτιλία, κατασκευές) καθώς και η ύπαρξη

μιας παράλληλης οικονομίας η οποία συχνά τροφοδοτείται με παράνομους μετανάστες, αποτελούν ορισμένους από τους παράγοντες οι οποίοι συνετέλεσαν στο να καταστεί η Ελλάδα πόλος έλξης των μεταναστών.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η Ελλάδα μετατρέπεται από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Ένας μικρός αριθμός μεταναστών από ασιατικές, αφρικανικές χώρες, αλλά και την Πολωνία, έρχεται στη χώρα στην αρχή και απασχολείται στις κατασκευές, στη γεωργία και στις κατ' οίκον υπηρεσίες, χωρίς αυτό να έχει αποκτήσει χαρακτηριστικά μαζικού φαινομένου. Μετά την κατάρρευση, όμως, των καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η είσοδος παράνομων οικονομικών μεταναστών στη χώρα έγινε μαζική και ανεξέλεγκτη. Μετά το 1989 οι μετανάστες ήρθαν σε δύο κύματα. Το πρώτο μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90, στο οποίο κυριαρχούσαν οι Αλβανοί, και το δεύτερο μετά το 1995, που φτάνει μέχρι τη δεκαετία του 2000, με αύξηση της συμμετοχής από άλλες Βαλκανικές χώρες, αλλά και την Ασία (Πακιστάν, Ινδία, Μπαγκλαντές, Ιράκ και Αφγανιστάν) και την υποσαχάρια Αφρική. Ο μετασχηματισμός της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής μεταναστών οφείλεται:

- Στη γεωγραφική της θέση και την εύκολη προσβασιμότητα, που τη μετέτρεψαν σε ανατολική πύλη της ΕΕ με εκτενείς ακτογραμμές και εύκολα προσπελάσιμα σύνορα.
- Στις ραγδαίες οικονομικές αλλαγές, που μείωσαν την οικονομική και κοινωνική απόσταση της χώρας από τις άλλες βορειο-ευρωπαϊκές χώρες μετά την ένταξη στην ΕΟΚ το 1981.
- Στη βελτίωση του βιοτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου των νέων, που οδήγησαν στην απόρριψη των χαμηλού κύρους και χαμηλά αμειβόμενων θέσεων απασχόλησης.

Εν τω μεταξύ, το εύρος της παραοικονομίας, η οικογενειακή βάση της και η εποχικότητα κλάδων όπως ο τουρισμός, η γεωργία και οι κατασκευές, δημιούργησαν ζήτηση για εργατικό δυναμικό ανεξάρτητο από τις πρακτικές του συνδικαλισμού και τη νομοθεσία για τα εργατικά δικαιώματα. Αυτές οι εξελίξεις οδήγησαν στη διαμόρφωση ενός ξεχωριστού καθεστώτος μετανάστευσης στην Ελλάδα και τις άλλες νοτιο-ευρωπαϊκές χώρες, που χαρακτηρίζεται από ύστερη εκβιομηχάνιση, με σημαντική την παρουσία της γεωργίας και του τουρισμού, κερδοσκοπική αστική ανάπτυξη και μια ανεπίσημη οικονομία με διευρυμένη οικογενειακή δομή.

Το «νοτιο-ευρωπαϊκό μοντέλο μετανάστευσης» διαφοροποιείται από το «βορειο-ευρωπαϊκό μοντέλο» νόμιμης μετανάστευσης λόγω της διευρυμένης «παρανομίας» της μετανάστευσης, της πολυεθνικότητας και

ετερογένειας των μεταναστών που κατευθύνονται προς τη νότια Ευρώπη, της ασυμμετρίας των δύο φύλων (κατά κύριο λόγο άνδρες μετανάστες), της διαφοροποίησης της γεωγραφικής, κοινωνικής και πολιτισμικής προέλευσης των μεταναστών και, τελικά, της συνύπαρξης της μετανάστευσης με υψηλή ανεργία σε χώρες υποδοχής όπως η Ισπανία, η Ελλάδα και η Ιταλία.

Η Ελλάδα, εκτός από ομοιότητες όμως, εμφανίζει και αρκετές διαφοροποιήσεις από τις άλλες νοτιο-ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα στην Ελλάδα:

1. Το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών στον συνολικό πληθυσμό είναι το υψηλότερο στην ΕΕ (10% περίπου του πληθυσμού και 15% του οικονομικά ενεργού).
2. Τα κοινά σύνορα με την Αλβανία και τη Βουλγαρία διευκολύνουν την είσοδο και δίνουν στο φαινόμενο μια μορφή κυκλικότητας.
3. Περισσότεροι από τους μισούς μετανάστες παραμένουν σε καθεστώς παρανομίας.
4. Η εποχικότητα και η τμηματοποίηση της αγοράς εργασίας έχουν καταστήσει τους μετανάστες διαρθρωτικό παράγοντα της απασχόλησης σε τομείς όπως οι κατασκευές, η γεωργία, οι υπηρεσίες και ο τουρισμός.
5. Η εθνικότητα και το φύλο διαφοροποιούνται σημαντικά κατά κλάδο αλλά και κατά τη μορφή απασχόλησης, δίνοντας μια έμφυλη και εθνοτική διάκριση στη μετανάστευση (οι Αλβανοί στις κατασκευές και

στη γεωργία, οι Πακιστανοί/Μπαγκλαντεσιανοί στις πιο σκληρές και ανθυγιεινές εργασίες στη γεωργία και στη βιοτεχνία, οι γυναίκες από την πρώην ΕΣΣΔ και οι Φιλιπινέζες στις οικιακές υπηρεσίες κ.ο.κ.).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνική Βιβλιογραφία

Γιατροί του Κόσμου – Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο(2007). Χωρίς Χαρτιά, Χωρίς Υγεία;. Έκδοση των Γιατρών του Κόσμου.

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2007), Δικαίωμα στην Υγεία των Μεταναστών χωρίς Νόμιμα Έγγραφα Παραμονής. Απόφαση ΕΕΔΑ, Αθήνα

Ευρωπαϊκό Δίκτυο για Συνεργασία και Ανταλλαγές σε θέματα Κοινωνικού Αποκλεισμού και Υγείας Μεταναστών (2003). Εθνική έκθεση για την Ελλάδα, συγγραφή Α. Καψάλης, Αθήνα.

Ζαφειράκη Τ., Πλοτνικωφ Κ. και Χρυσού Ε., 2004, «Διακρίσεις, ρατσισμός, ξενοφοβία στην τοπική κοινωνία του Νομού Ηρακλείου», Ηράκλειο, σελ. 3-4.

Ζωγραφάκης Σ. και Κασίμης Χ. (2014): «Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες... σήμερα... αύριο», Αθήνα, σελ. 383-384.

Καρύδης, Β. Χ. (1996) : «Η εγκληματικότητα των Μεταναστών στην Ελλάδα» Εκδ. Παπαζήση Αθήνα , σελ 17.

Κασιμάτη Κ. (2003): «Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικής Ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών», Gutenberg, ΚΕΚ-ΜΟΚΟΠ, Αθήνα.

Κολοβός Παναγιώτης, 2014, «Το φαινόμενο της μετανάστευσης στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και η Ελλάδα, ως χώρα διόδου και υποδοχής», Πειραιάς, σελ.1

Λαμπριανίδης Λ. και Λυμπεράκη Α., 2001, «Αλβανοί Μετανάστες στη Θεσσαλονίκη, Διαδρομές ευημερίας και παραδρομές δημόσιας εικόνας», Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Γκαζόν, Ε. (2005β). Μετανάστευση και υγεία πρόνοια. Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης – προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης, ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Μπάγκαβος Χ. και Παπαδοπούλου Δ. (2006): «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Gutenberg, Αθήνα.

Μπινιέρη Αναστασία (2012): «Πολιτική υγείας για τους μετανάστες. Το παράδειγμα του νομού Αχαΐας», Πειραιάς, σελ.6

Παπαγαρουφάλη, Ε. «Η συνέντευξη ως σωματική επικοινωνία των συνομιλητών και πολλών άλλων», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών. Ειδικό τεύχος: Όψεις της προφορικής ιστορίας στην Ελλάδα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, τ. 107 Α΄, 2002

Τσαούση, Δ.Γ. (1996) : «Η Κοινωνία του Ανθρώπου» εκδ. GUTENBERG Αθήνα , σελ. 238, 241

Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας Α΄Πε.ΣΥ Κεντρικής Μακεδονίας, 2002

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Brucker H., Epstein G., McCormick B., Saint-Paul G., Venturini A., Zimmermann K., 2001, Managing Migration in the European Welfare State, Report, IMF.

Burton D, Research training for social scientists, Sage Publications, UK, 2000, σελ.197, 199.

Cohen, L. & Manion, L., Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 1994, σελ.63, 374, 381.

European Commission (2006b). Equality in Health: Greek National Report. Edition of Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities

Green , Nancy L . (2004) : «Οι δρόμοι της μετανάστευσης» Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, εκδόσεις ΣΑΒΒΑΛΑΣ σελ. 114,115

Hatziprokopiou P. (2004). «Balkan immigrants in the Greek city of Thessaloniki: local processes of incorporation in international perspective». European Urban and Regional Studies, 11 (4): 321–338.

Kotsioni, I. and Hatziprokopiou, P. (2008). «Coping with the gaps in health provision for migrants in Greece», paper presented at the IMISCOE Cluster B5 Workshop Migration, Integration and the Internationalisation of Health Care, Lisbon, 17-18 April 2008.

Mishler E.G., Συνέντευξη έρευνας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1996. σελ.11.

Norredam, M., Mygind A., Krasnik A. (2005).

Patton, Q., M. Qualitative Evaluation and research method. Sage Publications: Newbury Park, CA, 1990, σελ.295.

Rubin H. J. , Rubin S., Qualitative interviewing, The art of hearing data, Sage Publications, USA, 1995, σελ.1.

Silverman D., Qualitative research – Theory, Method and Practice, Sage Publications, UK, 1997

Papademetriou D., 2006, (ed.), Europe and Its Immigrants in the 21st Century: A New Deal or a Continuing Dialogue of the Deaf?, Washington: Migration Policy Institute and Luso-American Foundation.

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

<http://www.ghkilkis.gr>

<https://el.wikipedia.org/wiki>

<http://www2.keelpno.gr>